

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

18 mai 2011

**PROPOSITION DE RÉVISION
DE LA CONSTITUTION**

**complétant l'article 23,
afin de consacrer le principe
de la neutralité des réseaux Internet**

(déposée par Mme Valérie Déom et consorts)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

18 mei 2011

**VOORSTEL TOT HERZIENING
VAN DE GRONDWET**

**herziening van artikel 23,
teneinde er het beginsel van de neutraliteit
van de internetnetwerken in op te nemen**

(ingediend door mevrouw Valérie Déom c.s.)

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie	
PS	:	Parti Socialiste	
MR	:	Mouvement Réformateur	
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams	
sp.a	:	socialistische partij anders	
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales — Groen	
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten	
VB	:	Vlaams Belang	
cdH	:	centre démocrate Humaniste	
LDD	:	Lijst Dedecker	
INDEP-ONAFH	:	Indépendant - Onafhankelijk	
Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	
DOC 53 0000/000:	Document parlementaire de la 53 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 53 0000/000:	Parlementair document van de 53 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Questions et Réponses écrites	QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)	CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV:	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)	CRABV:	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)	CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN:	Séance plénière	PLEN:	Plenum
COM:	Réunion de commission	COM:	Commissievergadering
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)
Publications officielles éditées par la Chambre des représentants		Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers	
Commandes:		Bestellingen:	
Place de la Nation 2		Natieplein 2	
1008 Bruxelles		1008 Brussel	
Tél.: 02/ 549 81 60		Tel.: 02/ 549 81 60	
Fax: 02/549 82 74		Fax: 02/549 82 74	
www.lachambre.be		www.dekamer.be	
e-mail: publications@lachambre.be		e-mail: publicaties@dekamer.be	

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

1. Cadre général

Outil de travail, moyen d'exercer sa citoyenneté, mode d'accès aux savoirs, aux biens culturels et à leur production, Internet est devenu incontournable dans la vie quotidienne de la plupart des Belges. Son omniprésence et son "ubiquité" sont ses caractéristiques les plus visibles.

Malgré la part importante des activités classiques sur Internet, il a été, et est encore, l'incubateur de nouvelles pratiques. En combinant un ensemble de biens privés en une infrastructure publique essentielle, Internet a permis l'émergence des biens communs informationnels.

Il a également généralisé une nouvelle manière de créer et de vivre en société, où chacun n'est plus cantonné au rôle de consommateur mais peut également être producteur d'information, de services et de culture, pour le plus grand nombre. Au-delà de la seule infrastructure, les nouveaux usages, souvent participatifs et interactifs, distinguent l'Internet des outils de communication traditionnels.

S'il soulève bon nombre de questions importantes, dont notamment celles de la protection de la vie privée ou encore de la rémunération des créateurs, Internet n'en reste pas moins une raison de croire, encore aujourd'hui, à la possibilité du progrès.

Au regard du rôle indéniable joué par les réseaux sociaux sur Internet dans les mouvements démocratiques et populaires qui se réalisent de par le monde, consacrer l'effectivité des libertés d'information et d'expression en ligne est plus urgent que jamais.

Il importe donc de conduire une véritable politique de civilisation et de garantir qu'Internet soit un véritable espace de liberté. Le caractère ouvert et celui de "pair à pair" de l'Internet ont permis la réussite des projets de jeunes entrepreneurs. De nouveaux auteurs ou interprètes se sont également fait connaître grâce à lui. L'émergence de puissantes dynamiques, pas

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. Beschouwingen vooraf

Internet is onmisbaar geworden in het dagelijks leven van de meeste Belgen. We gebruiken het als werkmiddel, als middel om invulling te geven aan ons burgerschap en om toegang te krijgen tot kennis, culturele goederen en de productie ervan. De alomtegenwoordigheid of "ubiquiteit" vormt wel het meest in het oog springende kenmerk van het internet.

Ondanks het grote aandeel van "klassieke" activiteiten op het internet, was en is het wereldwijde netwerk een gangmaker voor nieuwe praktijken. Doordat op internet allerhande goederen van particuliere aard beschikbaar zijn binnen een wezenlijk publieke infrastructuur, is een nieuw soort goed ontstaan, te weten het gemeenschappelijke informatiegoed.

Tevens heeft het internet een nieuwe manier van creëren en samenleven veralgemeend, waarbij niemand nog uitsluitend de rol van consument vervult, maar ook producent kan zijn van informatie, diensten en cultuur voor het grote publiek. Niet alleen door de specifieke infrastructuur verschilt het internet van de traditionele communicatiemiddelen, maar ook door de nieuwe — vaak participatieve en interactieve — gebruiken die er gangbaar zijn.

Hoewel het fenomeen internet heel wat gewichtige vragen oproept, met name aangaande de bescherming van de persoonlijke levenssfeer of de vergoeding van de producenten, reikt het wereldwijde netwerk ons ook vandaag nog redenen aan om te geloven in ruimte voor vooruitgang.

In het licht van de ontegensprekelijke rol die de sociale internetnetwerken spelen in de democratische bewegingen en de volksbewegingen overal ter wereld, is er meer dan ooit nood aan maatregelen die zorgen voor een daadwerkelijke "online-vrijheid" van informatie en meningsuiting.

Daarom is het van belang een heus beleid te voeren waarmee een internetcultuur wordt beoogd en aldus te waarborgen dat het internet een échte ruimte van vrijheid blijft. Dankzij de openheid en het *peer-to-peer* aspect van het internet zijn projecten van jonge ondernemers een succes geworden. Ook debuterende auteurs of zangers zijn via internet bekend geworden. Internet kan

nécessairement commerciales, comme celle qui soutient l'ascension du logiciel libre ou l'encyclopédie *Wikipedia*, est par ailleurs irréversible.

Avec le temps, quelques leaders se sont dégagés dans les différents métiers de l'Internet, de l'édition à la fourniture de l'accès au "réseau des réseaux".

Il y a, d'une part, la plupart des principaux acteurs (commerciaux ou non) de l'Internet d'aujourd'hui et qui n'existaient pas il y a dix ans; loin de s'opposer au foisonnement précédemment décrit, ils en sont pour beaucoup issus et cohabitent, parfois fructueusement, avec les initiatives non commerciales ou plus modestes. Il existe aussi, d'autre part, les opérateurs de télécommunications, en particulier, ou les géants de l'informatique, qui recherchent, là, de nouveaux horizons.

Cependant, à travers le monde, la recherche d'un modèle économique plus attractif ou du profit à court terme conduit aujourd'hui certains de ces acteurs à porter atteinte au caractère ouvert et égalitaire de l'Internet, à porter atteinte à sa neutralité, notamment en privilégiant tel ou tel type de communication ou certains contenus, au détriment d'autres.

2. Nouvelles menaces présentes sur l'Internet

2.1. Limitation des services offerts

De nouvelles menaces sont déjà une réalité dans l'"Internet mobile", où plusieurs opérateurs n'hésitent pas à multiplier les discriminations envers certains contenus, où les internautes sont restreints, pour l'essentiel, à de la consultation de services et où le choix du terminal support des abonnements "illimités" est déjà imposé. Elles résident aussi dans la pratique consistant à proposer des abonnements restreints à seulement certains services, en prétendant répondre ainsi aux besoins spécifiques d'une population. Si l'on suit cette tendance, l'égalité d'accès à Internet ne sera demain plus qu'un lointain souvenir. Une utopie des origines balayée par le marché non encadré.

ook een krachtige — niet noodzakelijk commercieel getinte — dynamiek genereren, die op haar beurt leidt tot onomkeerbare evoluties zoals die waaruit de *freeware* of de encyclopedie *Wikipedia* zijn ontstaan.

Allengs hebben sommigen zich opgeworpen tot leiders in een aantal internetberoepen, gaande van *editing* tot het verschaffen van toegang tot het "netwerk der netwerken".

Allereerst zijn er de vandaag actieve (al dan niet commerciële) hoofdrolspelers op het internet, die tien jaar geleden nog helemaal niet bestonden. Zij hebben zich niet afgezet tegen het eerder vermelde ongebreidelde aspect van internet, maar zijn er daarentegen meestal uit gegroeid en delen *cyberspace* — soms met succes — met niet-commerciële of kleinschaligere initiatieven. Daarnaast schuimen inzonderheid de telecombedrijven, maar ook de informaticagiganten het internet af op zoek naar nieuwe horizons.

Keerzijde van de medaille is echter dat overal ter wereld ook spelers actief zijn die speuren naar een aantrekkelijker economisch model of naar kortetermijnwinst, wat sommigen ertoe brengt het open en egalitaire karakter van internet aan te tasten en de neutraliteit ervan in het gedrang te brengen. Zij doen dat met name door de voorkeur te geven aan een bepaald type communicatie of inhoud, met uitsluiting van andere types.

2. Nieuwe bedreigingen op het internet

2.1. Inperking van de aangeboden diensten

Nieuwe bedreigingen zijn al een feit op het "mobiele" internet. Verschillende operatoren in dat domein schrikken er niet voor terug almaar meer vormen van inhoud te discrimineren, met als gevolg dat de internetgebruikers in wezen niet méér kunnen doen dan bepaalde diensten raadplegen, of dat zij niet vrij hun *terminal support* kunnen kiezen omdat die al in de abonnementen voor "onbepaalde" toegang wordt opgelegd. Een andere bedreiging gaat uit van de praktijk die erin bestaat abonnementen aan te bieden die slechts een beperkt aantal diensten inhouden, zogenaamd omdat men wil inspelen op de specifieke noden van de bevolking. Als we die tendens op zijn beloop laten, zal de gelijke toegang voor iedereen tot het internet al snel tot het verleden behoren. Aldus zou een utopie uit de begindagen van internet worden weggevaagd door een markt die kan functioneren zonder aan ook maar één flankerende maatregel onderworpen te zijn.

2.2. La congestion des réseaux

La menace existe aussi du fait de la congestion des réseaux, annoncée depuis les débuts mais jamais encore réellement constatée. La technologie a, jusqu'à présent, apporté des solutions permettant d'offrir des débits adéquats, en fixe ou en mobile. On peut légitimement penser qu'il en sera de même à l'avenir, à condition cependant que la puissance publique organise, enfin, le déploiement de la fibre optique sur tout le territoire et que des technologies mobiles innovantes soient massivement déployées. Si des situations particulières, notamment dans le cas d'actes malveillants, peuvent appeler des mesures spécifiques, l'encombrement du réseau d'un opérateur ne saurait constituer pour ce dernier un blanc-seing à n'importe quel filtrage ou priorité donné à certains contenus, au préjudice d'autres.

2.3. Les craintes de certaines industries culturelles

L'inquiétude des industries culturelles en pleine période de mutation peut, elle aussi, susciter la tentation de brider les échanges afin de faire perdurer des modèles économiques devenus obsolètes. La montée irrésistible des échanges hors marché et, plus largement, du gratuit appelle cependant l'invention de nouveaux modèles, tirant partie de cette abondance sans précédent et associant les internautes à des expériences inédites.

3. Nécessité de la neutralité sur Internet

3.1. Principe

La neutralité de l'Internet doit être, en quelque sorte, similaire à celle du réseau électrique. Aujourd'hui, n'importe quel citoyen est libre de choisir son fournisseur d'électricité, ainsi que les équipements de raccordement au réseau. L'internaute doit également retrouver, ou conserver, une totale liberté d'utilisation de sa connexion au réseau.

Un fournisseur d'électricité ne se préoccupe pas de la marque ou du nombre d'appareils électroménagers installés chez un particulier, si ce n'est pour lui fournir (et facturer) la puissance adaptée.

2.2. De overbelasting van de netwerken

Een andere bedreiging volgt uit een overbelasting van de netwerken. Daar werd van bij het begin voor gewaarschuwd, maar tot dusver is ze nog niet echt vastgesteld. Tot op vandaag heeft de technologie oplossingen aangereikt die het mogelijk hebben gemaakt een efficiënt debiet aan te bieden (zowel voor vaste als mobiele internetverbindingen). We kunnen er met recht en reden van uitgaan dat dit ook in de toekomst zo zal zijn, op voorwaarde echter dat de overheid eindelijk werk maakt van de uitbouw van het glasvezelkabelnetwerk over het hele grondgebied en dat de innoverende mobiele technologieën massaal worden verspreid. Weliswaar kunnen specifieke omstandigheden, zoals kwaadwillige handelingen, specifieke maatregelen vergen, maar de overbelasting van het netwerk van een operator mag door die operator niet worden aangegrepen om bepaalde vormen van inhoud te filteren of er daarentegen voorrang aan te geven ten nadele van andere vormen van inhoud.

2.3. De vrees van bepaalde culturele bedrijfstakken

Ook de ongerustheid van de culturele industrie, die momenteel diepgaande veranderingen ondergaat, kan de verleiding doen ontstaan de uitwisseling van informatie te belemmeren om aldus voorbijgestreefde economische modellen in stand te houden. De onweerstaanbare opkomst van uitwisselingen buiten een marktcontext en — ruimer — van gratis aangeboden goederen noopt echter tot de uitwerking van nieuwe modellen. Daarbij moet die nooit geziene veelheid aan informatie als een troef worden beschouwd en is het zaak de internauten te betrekken bij onuitgegeven experimenten.

3. Neutraliteit op het internet: een noodzaak

3.1. Principe

De neutraliteit op het internet moet in zekere zin vergelijkbaar zijn met die op het elektriciteitsnet. Vandaag kan elke burger vrij zijn elektriciteitsleverancier kiezen, alsook de uitrusting voor zijn aansluiting op het elektriciteitsnet. Ook de internetgebruiker moet (opnieuw) volledig vrij zijn in het gebruik van zijn internettoegang.

Een elektriciteitsleverancier laat zich niet in met de keuze van het merk van de huishoudtoestellen of het aantal dergelijke toestellen in het huis van een particulier; het enige wat hij doet is de klant de gepaste hoeveelheid elektriciteit verschaffen (en factureren).

La même neutralité doit prévaloir dans le transport d'un autre type de signaux électriques: ceux des paquets de données convoyant les textes, images, musiques, vidéos ou tout autre type de contenu ou de service. Ainsi, ce principe garantit que les utilisateurs ne feront face à aucune gestion du trafic Internet qui aurait pour effet de limiter leur accès aux seules applications et services distribuées sur le réseau.

3.2. *Risque pesant sur la diversité culturelle*

Comme souvent sur l'Internet, sous le fin vernis de la technicité, se cachent d'importants enjeux de société. En portant atteinte à la neutralité de l'Internet, les États qui céderaient à cette tentation feraient plusieurs pas vers la transformation de ce réseau en une vaste galerie marchande, gouvernée par les intérêts des plus gros "commerçants".

Dangereuse pour la société dans son ensemble, cette option serait également dangereuse pour la diversité culturelle, les acteurs commerciaux dominants de l'Internet étant pour beaucoup nés hors d'Europe. En préservant et renforçant la neutralité du Net, en choisissant de donner les mêmes droits à tous, nous avons au contraire une opportunité historique de "faire la société" en ligne.

3.3. *Objectifs de la proposition de révision de la Constitution*

Dans le monde numérique, comme dans le monde physique, nous voulons construire une société solidaire, égalitaire et démocratique, à laquelle chacun contribue, dans le respect mutuel, et où tous préparent collectivement l'avenir, en privilégiant le long terme. C'est pourquoy, la Constitution doit garantir ce principe.

Le principe de neutralité défend également la préservation d'Internet comme un espace de liberté où le citoyen ne voit pas ses choix limités et prédéterminés et garde sa capacité d'innover, de redéfinir ce qu'il souhaite ou ne souhaite pas retirer de cet espace. Dans le monde numérique, comme partout ailleurs, nous devons veiller à ne pas porter atteinte aux droits et libertés de tous pour justifier la lutte (aussi légitime soit-elle) contre les comportements illégaux de certains.

Diezelfde neutraliteit moet gelden bij het transport van elk ander type elektrisch signaal: *data packages* met tekst, beeld, muziek, video's of elk ander type inhoud of dienst. Dat beginsel garandeert dat de gebruikers niet worden geconfronteerd met een beheersaanpak van het internetverkeer die tot gevolg heeft dat hun toegang wordt beperkt tot de toepassingen en diensten die op een welbepaald netwerk worden verspreid.

3.2. *Risico voor de culturele diversiteit*

Zoals vaker op het internet verhullen de technische aspecten grote maatschappelijke uitdagingen. Door de neutraliteit van het internet in te perken, zouden de landen die daartoe geneigd zijn het internet de richting uitduwen van een immense commerciële markt, waarop de belangen van de grootste "handelaars" de toon aangeven.

Die keuze zou niet alleen gevaarlijk zijn voor de hele samenleving, maar ook voor de culturele diversiteit, al was het maar omdat de commerciële spelers die het internet domineren vooral van buiten Europa komen. Door de neutraliteit van het internet in stand te houden en te versterken en iedereen dezelfde rechten te geven, zouden we daarentegen de historische kans grijpen de *online*-samenleving zelf vorm te geven.

3.3. *Doelstellingen van het voorstel tot herziening van de Grondwet*

Net als in de échte wereld is het onze bedoeling in de digitale wereld een solidaire, egalitaire en democratische samenleving uit te bouwen, waaraan iedereen in wederzijds respect bijdraagt en waarin iedereen collectief de toekomst voorbereidt, uitgaande van een langetermijnvisie. Daarom moet dat beginsel door de Grondwet worden gewaarborgd.

Het beginsel van de neutraliteit houdt ook in dat het internet in stand wordt gehouden als een ruimte van vrijheid, waarin de burgers niet in hun keuze worden beknot of een keuze opgelegd krijgen. Het moet daarentegen de bedoeling zijn dat zij de capaciteit behouden om te innoveren en zelf invulling te geven aan die virtuele ruimte, door te bepalen wat zij er voor zichzelf wél en niet in wensen. Net als overal elders moeten we erop toezien geen afbreuk te doen aan de rechten en de vrijheden, onder het voorwendsel dat een — weliswaar gerechtvaardigde — strijd moet worden gevoerd tegen het onwettige gedrag van sommigen.

Le choix d'un Internet défini comme un réseau ouvert, neutre et décentralisé, où chacun peut être non seulement récepteur mais également émetteur d'information, doit être aujourd'hui le nôtre. Il est indispensable que le principe de neutralité soit, enfin, clairement garanti par la Constitution. C'est une véritable laïcité informationnelle, une neutralité de l'espace public, où chacun est libre de venir avec ses pratiques numériques pour peu qu'il respecte les autres, qu'il nous faut bâtir.

Valérie DÉOM (PS)
Karine LALIEUX (PS)
Olivier HENRY (PS)
Laurent DEVIN (PS)
Julie FERNANDEZ (PS)
Anthony DUFRANE (PS)

Vandaag moeten we ervoor kiezen het internet als een open, neutraal en gedecentraliseerd netwerk uit te bouwen, waarbinnen iedereen niet alleen de status heeft van ontvanger, maar ook van verstrekker van informatie. Het is onontbeerlijk dat neutraliteitsbeginsel eindelijk eens duidelijk bij wet te omschrijven. We moeten werk maken van een echt ongebonden informatieverstrekking en van een neutrale openbare ruimte, waartoe iedereen vrij toegang heeft om digitale praktijken te ontplooien, zolang dat maar met respect voor de anderen gebeurt.

**PROPOSITION DE RÉVISION
DE LA CONSTITUTION**

Article unique

L'article 23, alinéa 3, de la Constitution est complété par un 6°, rédigé comme suit:

“6° le droit à l'accès à un réseau public de communications électroniques qui soit neutre.”

5 mai 2011

Valérie DÉOM (PS)
Karine LALIEUX (PS)
Olivier HENRY (PS)
Laurent DEVIN (PS)
Julie FERNANDEZ (PS)
Anthony DUFRANE (PS)

**VOORSTEL TOT HERZIENING
VAN DE GRONDWET**

Enig artikel

Artikel 23, derde lid, van de Grondwet, wordt aangevuld met een 6°, luidende:

“6° het recht op toegang tot een neutraal openbaar netwerk voor elektronische communicatie.”

5 mei 2011